

Motion till riksdagen

1989/90:L410

av Kaj Larsson m.fl. (s)

Umgängesrätten mellan barn och föräldrar

Vid skilsmässor och separationer där barn finns med i bilden, är det ofta dessa som blir utsatta och far illa. De barn som av vårdnadshavaren på olika sätt hindras att träffa den andre föräldern saknar fortfarande samhällets reella stöd, trots alla utredningar på detta område.

Vid förra årets motionstid lämnade vi en likalydande motion som – trots avslag – fick en positiv skrivning av utskottet. Vi är också medvetna om att departementet lagt fram en promemoria om vårdnad och umgänge, Ds 1989:52, som har remissbehandlats fram till mitten av januari i år. Det har också från departementet utlovats en proposition i juni i år om vårdnad och umgänge. Trots detta vill vi änyo aktualisera frågan eftersom våra krav i motionen inte till fullo har blivit tillgodosedda i departementspromemorian.

Alla sakkunniga och myndigheter är delvis överens om problemen och hur de skall lösas. Men i praktisk handling händer inte något. Positiva försöksverksamheter blir inte permanentade beroende på att kommunerna saknar resurser eller utbildad personal. Vi har den bestämda uppfattningen att det inte är resurser eller utbildning som saknas utan viljan och insikten om hur stora sociala och därmed ekonomiska vinster här finns att frigöra om dessa barn ges samhällets stöd för att förhindra utslagning och ett liv utan livskvalitet.

Vi anser att obligatoriska samarbetsamtal om barnen skall åläggas föräldrar som inte är överens om barnens framtid. Dessa samtal skall föras innan rätten fattar ett interimistiskt beslut i ärendet. Det interimistiska beslutet skall endast avse barnens bostad och inte vårdnaden. Detta för att föräldrarna inte framöver skall samtala om barnens framtid i låsta positioner.

Det är av stor betydelse att tidsåtgången för vårdnadsutredningen nedbringas. Vi anser att utredningen skall vara slutförd inom tre månader. Vid utredarnas bedömning om vilken förälder som är lämplig för barnet som vårdnadshavare skall också stor vikt fästas vid den förälder som bäst vill samarbeta under utredningen.

Barnets umgänge med båda föräldrarna har mycket stor betydelse. Det är därför oacceptabelt, som sker i många fall, när vårdnadshavare genom olika åtgärder saboterar och omöjliggör för barnet att få träffa den andre föräldern. Den förälder som saboterar rättens beslut skall fräntas vårdnaden, om detta inte är oförenligt med barnets bästa.

Det finns också förälder som inte vill träffa sina barn. I en besvikelse tror

man sig straffa den andra parten genom att inte vilja träffa barnen. Vissa orkar inte med sorgen att lämna tillbaka barnen varannan söndag och att inte få ha vardagskontakt med barnen. Det är av stort socialt behov både för barn och den förälder som barnen ej bor hos att de tillförsäkras en vardagskontakt och inte som i dag en umgängesrätt som begränsas till att omfatta varannan helg. Här bör barnets ålder och därmed olika behov tillgodosas.

Barn tar ofta på sig skulden för att föräldrarna bråkar, då de känner att bråket gäller barnet. Det förekommer att barn går i självmordstankar. Eftersom man lär i den skola man går, så kommer barnet då det blir vuxet att handla i samma mönster som föräldrarna gjort i sin konflikt. I tvister kring barnen, som är av juridisk karaktär, bör barnet ha ett juridiskt ombud, som tillvaratar barnets intresse, och framför allt ser till att barnet inte utsätts för psykisk press i domstolen.

I en del fall är skäl till uteblivet umgänge det geografiska avståndet. För barnet blir det långa och tröttande resor och umgängesföräldrarnas bristande ekonomi kan också orsaka att umgänget uteblir. Visserligen finns i dag möjlighet att få socialhjälp till detta eller nedsättning av underhållsbidraget. Detta är otillräckligt och orättvist. I stället borde här staten genom försäkringskassan bidra med visst antal resor och övernattningsmöjligheter på barnets hemort. Utöver detta bör förälder som själv står för resor beredas avdrag i deklarationen för detta. Reglerna för dubbel bosättning skall kunna användas vid dessa avdrag i deklarationen. Eventuellt kan en lägre gräns sätas där avdragsmöjlighet eller bidrag till resor inte medges.

Det förekommer att föräldrar inte vill träffa sina barn därför att det kostar pengar att ha barnen hos sig. Dessa föräldrar belastar vårdnadshavaren ekonomiskt genom sitt egoistiska handlande. De föräldrar som av skilda anledningar inte vill ha umgänge med sina barn, bör betala ett högre underhållsbidrag för att kompensera vårdnadshavaren för dessa merutgifter.

Striden om vem som skall ha vårdnaden om barnet är det största hotet mot att kunna samarbeta kring barnet i framtiden. Ytterligare en stor bidragande orsak till framtida konflikter är underhållsbidraget, som i dag utdöms efter krångliga regler, där båda parter känner sig otillfredsställda. Underhållsbidragets storlek skall som i dag inte utdömas av domstol, utan det skall vara en självklarhet att man skall betala underhåll till barnet, precis som det är självklart att betala inkomstskatt till samhället. Underhållsbidraget bör fastställas av försäkringskassan och vara baserat på inkomst och det antal barn det föreligger försörjningsplikt för.

Underhållsbidraget fastställs för varje inkomstår. Om någon av parterna inte är nöjd med försäkringskassans beslut, bör detta kunna prövas av särskild försäkringsnämnd. Försäkringsnämndens beslut skall kunna överklagas hos domstol.

De i dag allt vanligare rättsprocesserna om uteblivet umgänge ställer barnen i centrum för föräldrarnas olösta konflikt. Under de år processerna pågår har den ena föräldern oftast ingen kontakt med barnet. Oftast pågår samtidigt processen i flera olika rättsinstanser. Här borde processen endast föras i länsrätten och under tiden processen pågår skall rätten ha beslutat om interimistiskt umgänge för att underlätta framtida umgänge.

Sekreteresskydd i gällande lag får genom kopplingen till vårdnadsinnehav

till följd att den från vårdnaden skilda föräldern drabbas av orättfärdiga rättsförhållanden. I sekretessammanhang bör båda föräldrarna vara jämställda. Även icke vårdnadshavande förälder måste ha möjlighet att engagera sig i sina barns liv på detta område. Vid barns sjukhusvistelse, skolgång och utbildning är informationen till umgängesföräldern starkt begränsad eller delvis omöjliggjord. De negativa effekter som ett sådant sekretesskydd medför innebär en allvarlig försvagning av barnets sociala nätverk.

Huvudsyftet med denna motion är att det i framtiden skall vara ett gemensamt föräldraansvar efter skilsmässa eller separation samt att stärka de barns rätt som i dag har umgängesrättsförälder eller ingen kontakt alls med den ena föräldern, dessutom att förhindra att barnen blir ett slagträ i föräldrarnas konflikt.

Dessa krav ställer föräldrar, personer som arbetar med skilsmässor samt intresseföreningar såsom "De underhållsskyldigas förening". Vi har tidigare framfört kraven och synpunkterna i en motion.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av lagstiftning som innebär att förälder skall åläggas att hos socialförvaltningen diskutera vårdnadsfrågan innan den prövas.
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av lagstiftning som innebär att vårdnadsutredningar skall vara avslutade inom tre månader.
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av skärpta regler för att tillförsäkra en förälder med umgängesrätt möjligheten att faktiskt utöva umgänget och att lagtexten förtydligas så att rätten även under pågående process skall besluta om fortsatt umgänge och att den som saboterar umgänget blir fråntagen vårdnadsrätten om detta inte är i strid med barnets bästa.
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstiftning som innebär att barn i vårdnadstvister får ett eget juridiskt ombud.
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ekonomiskt stöd för resekostnader i vissa umgängessituationer.
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstiftning som innebär att i tvistiga fall skyldigheten att betala underhållsbidrag alltjämt skall bestämmas av domstol men att fastställandet av bidragsbeloppets storlek skall ankomma på försäkringskassan.
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i mo-

tionen anförts om att den umgängesberättigade föräldern jämställs med den vårdnadsberättigade gällande barnets sekretess.

Mot. 1989/90
L410

Stockholm den 22 januari 1990

Kaj Larsson (s)

Ulla-Britt Åbark (s)

Åke Selberg (s)